

# **СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ**

**Ердеві Ю.І.**

*аспірант,*

*Ужгородський національний університет*

## **СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ РОЗПОДІЛУ ДОХОДІВ В КРАЇНАХ З ТРАНСФОРМАЦІЙНОЮ ЕКОНОМІКОЮ**

В умовах переходу від адміністративно-командної до ринкової економіки спостерігається диференціація доходів населення, причиною якої є швидка переорієнтація окремих суспільних груп на закони ринкової економіки, тоді як інша частина населення продовжує жити, орієнтуючись на традиційні цінності системи, яка відходить в минуле. Перехід від планової до ринкової економіки призвів до зростання рівня нерівномірного розподілу доходів в усіх країнах з так званою трансформаційною економікою. Поляризації доходів слідував соціальний розкол суспільства, при якому виникла прірва між елітою та основною масою населення. Ця прірва сформувалась там, де в нормальних збалансованих соціальних структурах існує середній прошарок населення. Таким чином, спостерігається розгалуження суспільства внаслідок чого формуються два протилежно спрямовані табори з діаметрально протилежними поведінковими особливостями та спрямованістю, рівнем доходів та споживчих можливостей.

Диференціація доходів проявляється у відмінностях в доступі різних прошарків суспільства до власності та влади й відображається в рівні їх доходів. Об'єктивність даного явища зумовлена різними фізичними та розумовими здібностями членів суспільства, рівнем освіти та професійної підготовки, наявністю матеріальних ресурсів у розпорядженні, особистими якостями такими як здатність до ризику тощо, кількість членів родини та її віковий склад і т.д. Диференціація доходів населення зрештою призводить до змін в соціальній структурі суспільства та розшаруванню населення за критерієм величини доходів. Дослідження та аналіз явища нерівномірного розподілу доходів серед населення нерозривно пов'язані з такими

економічними категоріями як дохід, багатство та бідність, а дохід, споживання та багатство є основними вимірюваними критеріями економічної нерівності.

Нерівність та бідність – це супутні поняття. Збільшення нерівності розподілу доходів у всіх країнах з перехідною економікою зумовили поширення бідності – явища, існування якого у командно-адміністративних економіках завжди заперечували. Організація Об'єднаних Націй (ООН) розглядає бідність як стан вимушеної відсутності необхідних ресурсів для забезпечення задовільного стану життя. Бідність як соціально-економічне явище властива будь-якій економічній системі та пов'язана як з рівнем економічного розвитку, так і з нерівністю у доступі до матеріальних та нематеріальних благ. Однак, гострота даної проблеми в країнах різниться в залежності від типу економічної системи та темпів економічного розвитку, структури державних видатків, рівня накопиченого багатства та добробуту народу, розміру виробничого потенціалу, особливостей розподільної політики держави, ступеня політичної стабільності, ділового бізнес-клімату, менталітету нації, її цінностей тощо.

Кожна країна в конкретний проміжок часу використовує своє трактування бідності. У найбільш розвинених країнах світу, що орієнтуються на соціальне благополуччя своїх громадян, є незначні відмінності в рівнях доходів багатих і бідних. Бідність в країнах з високим рівнем добробуту може проявлятися у відсутності коштів на товари тривалого користування, неможливістю отримання кредиту чи відсутністю доступу до професійної освіти. В країнах, що розвиваються, і країнах з перехідною економікою мають місце поляризовані суспільства, що характеризуються великою кількістю бідних, невеликим колом багатих і досить незначним середнім класом. У країнах з низьким рівнем соціально-економічного розвитку бідність віддзеркалюється у таких явищах, як голод, відсутність доступу до чистої питної води, неписьменність, висока смертність від інфекційних та паразитарних захворювань, які сучасні засоби медицини успішно лікують. Бідність існує завжди, вона є відносною у часі та просторі, змін зазнають тільки її форми та прояви. Падіння темпів економічного розвитку в першу чергу зачіпає та дестабілізує середній клас країни, через що до прошарку бідних починають входити багато працівників престижних професій (викладацький персонал ВНЗ, професійні медики, науковці, вчителі), а в нижчих класах суспільства спостерігається таке явище як «зубожіння бідних».

Між бідністю, спричиненою висхідною динамікою нерівності та економічним розвитком встановився певний механізм взаємозв'язку, який полягає в тому, що стрімке економічне зростання підвищує попит на робочу

силу. Перехід від стану безробіття до повної зайнятості стимулює доходи тих верств, що знаходяться на нижніх щабелях суспільства, не беруть активної участі в розподілі. Це згодом призводить до зменшення нерівності. Економічне зростання сприяє накопиченню багатства, і, як наслідок, вільні ресурси можуть перерозподілятися на користь бідних, що в свою чергу також веде до зменшення розриву між багатими та бідними.

Цікавим є припущення розмежування категорії бідних, запропоноване вченою Е.Лібановою, яка вважає, що бідність існує в двох проявах – як бідність «сильних» та «слабких». Остання – це бідність непрацевдатних або частково непрацевдатних осіб, осіб з особливими потребами. Така бідність має соціальне забарвлення, вона обумовлена демографічними особливостями окремих категорій населення. Певні прояви бідності «слабких» спостерігаються в будь-яких суспільствах. В даному випадку в гру вступає держава, функцією якої є підтримка вразливих верств на засадах соціальної допомоги. Бідність «сильних» виникає переважно в кризових умовах, коли повноцінні працевдатні особи не з власної вини не в змозі забезпечити своєю працею прийнятні в суспільстві стандарти способу життя. У цьому контексті бідність «сильних» має переважно економічну природу. Власне тому, насамперед, потрібно будувати механізм подолання бідності «сильних», які сформуєть здорове, гармонійне суспільство, в якому бідність «слабких» поступово скорочуватиметься [2].

Надмірна диференціація доходів населення свідчить про всезагальну загрозу стабільності суспільства, поширення соціальної та політичної нестабільності суспільства, тому питання боротьби з бідністю безпосередньо пов'язане з проблемою перерозподілу доходів та забезпечення соціальної справедливості. Найбільш вразливим виступає середній клас, стимулюючий вплив якого на економічний розвиток значно послаблюється. Бідність та убогість викликають зростання соціальних захворювань, професійну деградацію та погіршення якості людського капіталу. Висока диференціація доходів посилює підприємницькі та інвестиційні ризики.

Прагнення побороти нерівність стимулює уряди держав впроваджувати різні інструменти, такі як оподаткування та регулювання державних витрат. Однак, при перерозподілі доходів у суспільстві з метою досягнення більшої соціальної справедливості можливе зниження стимулів до активної економічної діяльності членів суспільства. Витрати на реалізацію перерозподільних програм можуть перевищити вигоди від їх здійснення. Тому особливо важливим у таких умовах є формування соціальних нормативів, тобто – мінімальних державних гарантій, а саме: прожитковий

та неоподатковуваний мінімум, мінімальні розміри заробітної плати, допомоги, пенсії за віком, співвідношення прожиткового мінімуму та мінімальної заробітної плати, пенсії. Застосування вищезазначених інструментів та методи їх поєднання з принципами соціально-економічної рівності обумовлюють особливості соціальної моделі країни.

### **Список використаних джерел:**

1. Дучинська Н.І. Диференціація доходів домашніх господарств в умовах ринкової економіки // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасний стан та проблеми розвитку статистики, обліку та аудиту в умовах глобалізації». – Дніпропетровськ, 2015. – 146 с.
2. Лібанова Е.М. Бідність населення України: методологія, методика та практика аналізу: моногр. / Е.М. Лібанова. – К.: КНЕУ, 2008. – 330 с.
3. Сміт А. Добробут націй. Дослідження про природу та причини добробуту націй / А. Сміт ; перекл. з англ. [О. Васильєва, М. Межевікіної, А. Малівського]. – Київ, 2001. – 593 с.
4. Холод Н.М. Розподіл доходів та бідність у перехідних економіках: монографія / Назар Холод. – Львів: Вид. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2009. – 442 с.
5. Global wealth report 2019. Credit Suisse. Research Institute, October 2019. Режим доступу: [https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKewjp55vh8MPlAhXpyKYKHUroDqwQFjABegQICxAG&url=https%3A%2F%2Fwww.credit-suisse.com%2Fmedia%2Fassets%2Fcorporate%2Fdocs%2Fabout-us%2Fresearch%2Fpublications%2Fglobal-wealth-report-2019-en.pdf&usg=AOvVaw2VwCNo8WRWHRsaFABx\\_Sr8](https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKewjp55vh8MPlAhXpyKYKHUroDqwQFjABegQICxAG&url=https%3A%2F%2Fwww.credit-suisse.com%2Fmedia%2Fassets%2Fcorporate%2Fdocs%2Fabout-us%2Fresearch%2Fpublications%2Fglobal-wealth-report-2019-en.pdf&usg=AOvVaw2VwCNo8WRWHRsaFABx_Sr8) (дата звернення: 30.10.2019).

**Сабадаш В.В.**

*магістр,*

*Дніпропетровський національний університет*

*імені Олесь Гончара*

## **ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ**

Зовнішня торгівля є вагомою рушійною силою економічного зростання в будь-якій країні світу. Від величини сальдо чистого експорту залежить не лише стан платіжного балансу країни, ситуація на її валютному ринку, динаміка валютного курсу та валових міжнародних резервів, але й здатність країни зберігати економічну незалежність, підтримувати зовнішній державний борг на безпечному для країни рівні, запобігаючи досягненню критичної величини запозичень на світовому фінансовому ринку [1]. Саме